

Innviðaráðuneytið
Sölvhólgötu 7
101 Reykjavík
irn@irn.is

Borg, 19. desember 2022

Efni: Innviðaráðuneytið kynnir til samráðs mál nr. 229/2022, „Grænbók um sveitarstjórnarmál“.

Á 538. fundi sveitarstjórnar Grímsnes- og Grafningshrepps, þann 19. desember s.l. var tekið fyrir erindi frá samráðsgátt þar sem kynnt var til samráðs af hálfu innviðaráðuneytisins mál nr. 229/2022, „Grænbók um sveitarstjórnarmál“. Eftirfarandi bókun var gerð:

Innviðaráðuneytið kynnir til samráðs mál nr. 229/2022, „Grænbók um sveitarstjórnarmál“.

Sveitarstjórn Grímsnes- og Grafningshrepps fagnar því að verið sé að taka saman upplýsingar um stöðu íslenskra sveitarfélaga og farið sé í samstillingu á stefnumótun ríkis og sveitarfélaga með heildarhagsmuni sveitarstjórnarstigsins að leiðarljósi. Jafnframt telur sveitarstjórn jákvætt að í innviðaráðuneytinu sé lögð rík áhersla á samhæfingu stefna og áætlana og að stefnur í málaflokkum ráðuneytisins verði fimm; byggðaáætlun, samgönguáætlun, landsskipulagsstefna, húsnæðisstefna og stefna í sveitarstjórnarmálum. Sveitarstjórn styður þá hugmyndafræði ráðuneytisins að til að ná sem bestum árangri verði stefnurnar settar fram með sameiginlegri framtíðarsýn og meginmarkmiðum þannig að málefni myndi eina heild.

Sveitarstjórn Grímsnes- og Grafningshrepps gerir athugasemd við að í starfshópnum sem skipaður er til að fjalla um málefni allra sveitarfélaga landsins sé enginn fulltrúi sveitarfélaga með undir 4000 ibúa. Sveitarstjórn skorar á ráðherra að bæta fulltrúa frá minni sveitarfélögum í starfshópinn og tryggja þannig að öll sjónarmið komist að við þessa mikilvægu stefnumótun.

Í grænbók um sveitarstjórnarmál segir á blaðsíðu 12: „Áfram eru uppi vangaveltur um hvort beita eigi markvissari aðgerðum til að þrýsta á sameiningar fámennari sveitarfélaga í önnur fjölmennari sveitarfélög, ekki síst til að auðvelda sveitarfélögum að standa undir lögbundinni þjónustu, væntingum ibúa og fjárhagslegum skuldbindingum sinum til framtíðar.“

Sveitarstjórn Grímsnes- og Grafningshrepps vill líkt og áður hvetja innviðaráðuneytið og aðra sem koma málefnum sveitarfélaganna að virða sjálfsstjórnarrétt sveitarfélaga sem og lýðræðislegan rétt ibúa til að ákveða sjálfir hvernig best er að haga sveitarfélagaskipan á hverju svæði. Sameining sveitarfélaga getur verið góður valkostur, en meginatriði er að hún verði á grundvelli ákvörðunar ibúanna sjálfra með lýðræðislegum kosningum.

Sveitarstjórn Grímsnes- og Grafningshrepps lýsir jafnframt yfir áhyggjum við notkun á orðinu „búsetufrelsi“ og telur að skilgreina verði orðið betur.

Í grænbókinni segir á blaðsíðu 9: „Ráðherra hefur ákveðið að áætlanir ráðuneytisins verði samhæfðar í þágu búsetufrelsис. Lífsgæði fólks eru ekki síst fólgin í því að það geti búið sér heimili þar sem það helst kýs, í því búsetuformi sem því hentar og njóti sambærilegra umhverfisgæða, innviða og opinberrar þjónustu hvar á landinu sem er. Fjölbreytt íbúðasamsetning, nærfjónusta og grunnkerfi fjölbreyttra samgöngumáta óháð staðsetningu á landinu er því grunnstefið í hugtakinu búsetufrelsi“.

Í grænbókinni á blaðsíðu 44 segir: „Búsetufrelsi – áhersla á sambærilega þjónustu og búsetuskilyrði óháð búsetu.

- a. Skilgreina viðmið um grunnþjónustu og búsetuskilyrði og óháð búsetu.
- b. Stuðla að umbótum í samræmi við niðurstöður samræmdrar könnunar meðal íbúa um þjónustu og búsetuskilyrði.
- c. Styðja við þróun þjónustu í takti við lýðfræðilegar breytingar, t.a.m. hækkandi meðalaldur og fjölgun innflytjenda.
- d. Leggjast á árarnar með öðrum áætlunum um að ná árangri í að bæta þjónustu og búsetuskilyrði.“

Í ársriti innviðaráðuneytisins fyrir 2021 segir jafnframt: „Öll þau verkefni sem heyra undir innviðaráðuneytið eiga það sameiginlegt að leggja grunninn að búsetufrelsi. Í því felst að þjónusta hins opinbera þarf að vera aðgengileg öllum, hvar sem þeir búa á landinu. Hamingja fólks er ekki síst fólgin í því að það geti búið sér heimili þar sem það helst kýs. Búsetufrelsi ýtir undir fjölbreytileika byggðanna“.

Sveitarstjórn óskar eftir skýringum á því hvað ráðuneytið eigi við með að fólk geti búið sér heimili þar sem það helst kýs og í því búsetuformi sem því hentar?

Hér þarf að hafa í huga að skipulagsvaldið er hjá sveitarfélögnum og sveitarstjórnunum. Unnar eru skipulagsáætlanir fyrir hvert sveitarfélag og þar hafa sveitarstjórnir ákveðna landnotkunarflokkar sem þær vinna með til ákvörðunar m.a. um búsetu og búsetufyrirkomulag og stýra þannig íbúa- og byggðarþróun í sínum skipulagsáætlunum. Sveitarfélögin fylgja eðlilega fyrirmælum skipulags- og mannvirkjalaga í þeim efnum sem og þeim reglum sem á þeim lögum byggja. Í skipulagslögum er t.d. mælt fyrir um að frístundabyggð og svæði fyrir frístundahús sé byggð sem ekki sé ætluð til fastrar búsetu og tekið er fram í skipulagsreglugerð að föst búseta sé óheimil í frístundabyggðum. Eins segir í lögum um lögheimili að lögheimili skuli skráð í íbúð eða húsi sem er skráð sem íbúðarhúsnæði í fasteignaskrá Þjóðskrár Íslands. Það leiðir því af lögum að föst búseta er óheimil í frístundabyggðum og skráning lögheimilis þar sömuleiðis.

Nauðsynlegt er því fyrir ráðuneytið að skýra nánar hvað það eigi við með fyrrgreindri umfjöllun. Ljóst er að samkvæmt gildandi lögum eru takmarkanir á heimildum til fastrar búsetu og lögheimilis í frístundabyggðum og óumdeilt er að löggjafinn hefur svigrúm og heimild til slike takmarkana. Væntanlega er ráðuneytið með umfjöllun sinni að vísa til búsetufrelsис innan sveitarfélaga innan þess ramma sem leiðir af gildandi lögum sem hér hefur verið gerð grein fyrir. Óskað er eftir að ráðuneytið staðfesti þann skilning svo það valdi ekki neinum vafa.

GRÍMSNES- OG
GRAFNINGSHREPPUR

Ef þetta er ekki afstaða ráðuneytisins er ljóst að umfjöllun þess færi þá gegn gildandi skipulags- og mannvirkjalögum auk þess sem það fæli í sér inngríp í skipulagsvald sveitarfélaga, sem er einn af hornsteinum sjálfstjórnarréttar þeirra. Fengist slíkt aldrei staðist.

Sveitarstjórn Grímsnes- og Grafningshrepps leggur ríka áherslu á að þegar skoðaðar verða hugmyndir um verkaskiptingu ríkis og sveitarfélaga til að eyða gráum svæðum þurfi að hafa viðtekt samráð og gera miklu betur en hefur hingað til verið gert við yfirlæsluna verkefna frá ríki til sveitarfélaga, sbr. yfirlæsluna á málefnum fatlaðra.

Virðingarfyllst,
f.h. sveitarstjórnar

Iða Marsibil Jónsdóttir
sveitarstjóri